

MEDNARODNI POSVET

Vključenost priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem Republike Slovenije

Zbornik povzetkov, 5. maj 2016

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Erasmus+

Mednarodni posvet Vključenost priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem Republike Slovenije

Zbornik povzetkov, Brdo pri Kranju, 5. maj 2016

Organizatorji:

Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport,
Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in
usposabljanja, Erasmus +

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Erasmus+

Urednice: mag. Katica Pevec Semec, dr. Zora Rutar Ilc, Petra Založnik

Jezikovni pregled: Mira Turk Škraba

Oblikovanje naslovnice: Suzana Kogoj

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Predstavniki: dr. Vinko Logaj

Naklada: 400 izvodov

Tisk: Kamitex, d. o. o.

Prva izdaja, prvi natis

Ljubljana, 2016

Publikacija ni plačljiva.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

376.7-054.7(497.4)(082)

MEDNARODNI posvet Vključenost priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem Republike Slovenije (2016
; Predoslje)

Zbornik povzetkov / Mednarodni posvet Vključenost priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem
Republike Slovenije, Brdo pri Kranju, 5. maj 2016 ; [organizatorji Zavod Republike Slovenije za šolstvo ...
[et al.] ; urednice Katica Pevec Semec, Zora Ilc Rutar, Petra Založnik]. - Ljubljana : Zavod Republike
Slovenije za šolstvo, 2016

ISBN 978-961-03-0342-8

1. Dodatak. nasl. 2. Pevec Semec, Katica 3. Zavod republike Slovenije za šolstvo
284567040

© Zavod RS za šolstvo, 2016

Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja gradiva ni dovoljeno reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kateri koli pomnilniški medij) oblike reprodukcije.

KAZALO VSEBINE

1. PROGRAM POSVETA	4
2. UVODNI NAGOVOR	6
3. POGLEDI NA SOBIVANJE Z VIDIKA TEORIJE IN PRAKSE	8
IZZIVI MEDNARODNIH SELITEV/MIGRACIJ: DELOVNI, BEGUNSKI IN OKOLJSKI SELIVCI/MIGRANTI.....	8
OD POZITIVNEGA PRIPOZNAVANJA DO SMISELNEGA UČENJA – POT DO UČNE USPEŠNOSTI OTROK IN MLADOSTNIKOV NA VSEH STOPNJAH IZOBRAŽEVANJA	8
VKLJUČEVANJE PRISELJENCEV V SLOVENSKI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SISTEM	9
4. SEZNAM DELAVNIC	10
UVAJALNICA	10
NADALJEVALNICA	12
PRIPRAVA STARŠEV	15
RAHLJANJE PREDSDOKOV, STEREOTIPOV	18
PSIHOSOCIALNI VIDIKI	19
BEGUNSKE ZGODBE (OKROGLA MIZA)	20
MEDKULTURNI ODNOSI IN AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO	21
CELOVITE REŠITVE 1	22
CELOVITE REŠITVE 2	23
OTROCI BREZ SPREMSTVA.....	25
ALI MORAM IMETI VSE ENAKO RAD?	
POMEN ČUSTVENE INTELIGENTNOSTI V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU	26
VKLJUČEVANJE V UNIVERZITETNI PROSTOR – SPREJEMANJE JEZIKOVNIH IN KULTURNIH DRUGAČNOSTI.....	27
SLOVENŠČINA KOT DRUGI IN UČNI JEZIK	28
5. PREDSTAVITEV CELOVITEGA VKLJUČEVANJA IN DELA Z UČENCI PRISELJENCI NA OSNOVNI ŠOLI JAKOBA ALJAŽA KRANJ	29
6. PREDSTAVITVE PRISPEVKOV DOBRIH PRAKS V OBLIKI E-PLAKATOV	38
7. SEZNAM PROJEKTOV ERASMUS + IN E-TWINNING NA TEMO POSVETA	39

1. PROGRAM POSVETA

Vključenost otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem Republike Slovenije	
7.30–9.00	<i>Registracija udeležencev</i>
9.00–9.15	Uvodni nagovor predstavnika Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ)
9.15–11.30	Pogledi na sobivanje z vidika teorije in prakse Izzivi mednarodnih selitev/migracij: delovni, begunski in okoljski selivci/migranti Dr. Marina Lukšič Hacin, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije Od pozitivnega pripoznanja do smiselnega učenja – pot do učne uspešnosti otrok in mladostnikov na vseh stopnjah izobraževanja Dr. Sonja Rutar, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Pedagoški inštitut Vključevanje priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem Dr. Vinko Logaj, Zavod RS za šolstvo
11.30–11.45	<i>Odmor</i>
11.45–12.45	Sistemski vidik vključevanja priseljencev Predstavniki Slovenije, Avstrije in Švedske Primer prakse iz Slovenije Milan Rogelj, Osnovna šola Jakoba Aljaža Kranj
12.45–13.15	Predstavitve prispevkov dobrih praks v obliki e-plakatov

13.15–14.15	<i>Odmor za kosilo</i>
14.15–15.15	<p>Delavnice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uvajalnica • Nadaljevalnica • Priprava staršev • Rahljanje predsodkov, stereotipov • Psihosocialni vidiki • Begunske zgodbe • Medkulturni odnosi in aktivno državljanstvo • Celovite rešitve 1 • Celovite rešitve 2 • Vključevanje v univerzitetni prostor – sprejemanje jezikovnih in kulturnih drugačnosti (delavnica za visokošolske učitelje) • Ali moram imeti vse enako rad? Pomen čustvene inteligentnosti v vzgoji in izobraževanju (delavnica za visokošolske učitelje) • Otroci brez spremstva • Slovenščina kot drugi in učni jezik
15.15–15.30	<i>Odmor</i>
15.30–16.30	Delavnice (ponovitev)
16.30–17.30	<p>Panelna razprava Kako naprej? Sodelujejo: dr. Andreja Barle Lakota, <i>MIZŠ</i> dr. Tomaž Boh, <i>MIZŠ</i> dr. Vinko Logaj, <i>ZRSŠ</i> dr. Alenka Flander, <i>CMEPIUS</i> dr. Igor Ž. Žagar, <i>Pedagoški inštitut</i> Elido Bandelj, <i>CPI</i> Boris Zupančič, <i>MIZŠ</i> ravnatelja Anton Baloh (<i>OŠ Koper</i>), Goran Popović (<i>OŠ Livada</i>)</p>

2. UVODNI NAGOVOR

Posvet na temo *Vključevanje priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem Republike Slovenije* se v prostor vključuje v trenutku, ko v Evropo z željo po boljšem in varnejšem življenju prihaja večje število migrantov in prosilcev za mednarodno zaščito. Uspešno vključevanje priseljencev je seveda povezano z odgovornostjo na najvišjih državnih ravneh in na ravni celotne družbe. Vključevanje otrok in mladostnikov je del uresničevanja zavez, zapisanih v ustavi in v zakonih, ki urejajo področje izobraževanja, ter v mednarodnih deklaracijah, tudi v listini EU o temeljnih pravicah, ki jo morajo tako za državljane v EU kot za tiste, ki prihajajo v EU, spoštovati in udejanjati vse države članice.

Zavedamo se, da imata izobraževanje in šola kot polje izobraževalnih in socializacijskih dejavnosti ključno vlogo pri vključevanju priseljencev v novo okolje. Ravno v izobraževalnem procesu priseljenci pridobijo znanja in veščine ter stkejo medsebojne vezi, ki jih potrebujejo za vključitev v novo družbeno okolje. Pomembno je izpostaviti, da lahko države s svojimi politikami vključevanja priseljencev v izobraževalni sistem bistveno vplivajo na njihov uspeh v šoli in nadaljnjo integracijo v družbo, tudi na trg dela.

Naraščajoča raznolikost znotraj šol pomeni priložnosti in izzive. Izzive zato, ker »upravljanje kulturnih razlik znotraj državnih meja, ki so različnih oblik, vključno z razlikami v regionalni, rasni, verski in družbenoekonomski strukturi, lahko predstavlja velik izziv učinkovitemu poučevanju v okolju različnosti« (Hutchisin, 2006, v Klemenčič, Štremfel, 2011). Hkrati pa je kulturna, rasna, etnična in religiozna različnost enkratna priložnost za šolajoče, da preko teh izkušenj pridobijo multikulturno razumevanje in veščine, ki so potrebne, da bodo kasneje lahko učinkovito delovali na lokalni, nacionalni in globalni ravni. Raznoliki razredi in izobraževalne institucije so pravzaprav prostori, ki učiteljem dajejo priložnosti poučevati in usposobiti učence različnih kultur za uspešno in složno življenje v skupnosti.

Univerze, ki se ukvarjajo z izobraževanjem bodočih učiteljev v 21. stoletju, nosijo veliko odgovornost. Naša družba je soočena s porastom različnosti na vseh stopnjah izobraževanja. Ravno različnost je razlog, da morajo univerze, ki skrbijo za izobraževanje učiteljev, transformirati proces priprave novih generacij učiteljev. Prav tako velja ob tem poudariti pomen nujnega in učinkovitega partnerstva šol in fakultet. Bodočim učiteljem in drugim strokovnim delavcem je namreč treba zagotoviti primerne modele dobrih praks, ki se dotikajo dela s priseljenci na polju vzgoje in izobraževanja.

Prav tako gre ob tem opredeliti skrb in nujno za stalno strokovno izpopolnjevanje učiteljev na omenjenem področju, saj za opravljanje nenehno se spreminjajočih nalog le-ti ne morejo pridobiti vsega znanja v času študija, ampak se morajo izpopolnjevati v vsej profesionalni karieri.

Zbornik posveta Vključevanje priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem RS z izborom prispevkov dobrih praks predstavlja konkretne izkušnje in učinkovite prakse vključevanja na vseh vzgojno-izobraževalnih ravneh (vrtec, osnovna, srednja šola, visokošolski zavodi) ter preko izkustvenega učenja prispeva k opolnomočenju strokovnih delavcev pri vključevanju omenjene populacije.

Slovenija je v zadnjem desetletju naredila veliko korakov v dimenziji vključevanja priseljencev v slovenski sistem vzgoje in izobraževanja, ki jih je treba dokončno oblikovati v sistemsko, koherentno celoto. Delujemo v smeri nadgradnje obstoječih rešitev na polju vključevanja priseljencev, zagotavljanja sredstev za prenos že nastalih vsebin in gradiv ter vključitev le-teh v nadaljnji proces izobraževanja, saj je to nujno za uspešno izvajanje in nadaljevanje že opravljenega.

Primeri dobrih praks na področju izobraževanja kažejo, da smo razvili veliko strategij dela tako z otroki priseljenci kot z njihovimi starši. Za nami in pred nami so novi izzivi, ki smo se jih lotevali in se jih še bomo na različne načine. Z gotovostjo pa lahko trdimo, da je ravno zaradi kakovostnega pedagoškega dela naših učiteljev ter strokovnih delavcev v izobraževalnih institucijah, predstavnikov nevladnih organizacij in lokalnih skupnosti vključitev priseljencev v slovenski izobraževalni sistem uspešnejša.

Ob vsem tem pa je najpomembneje, da si vsi skupaj v okviru podpore reševanja in sprejemanja novih družbenih izzivov prizadevamo na ustrezen način omiliti ranljivost priseljencev.

Dr. Maja Makovec Brenčič, *Ministrica za izobraževanje, znanost in šport*

3. POGLEDI NA SOBIVANJE Z VIDIKA TEORIJE IN PRAKSE

Izzivi mednarodnih selitev/migracij: delovni, begunski in okoljski selivci/migranti

Dr. Marina Lukšič Hacin, ZRC SAZU, *Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije*

luksic@zrc-sazu.si

Množičen prehod ljudi čez prostor JV Evrope in njihovi prihodi v države članice EU je postavil v ospredje številna stereotipna razmišljanja o vzrokih selitev, ki ostajajo na površju, so parcialna in ustvarjajo predstavo, da danes na svetu obstajajo pomembno različne skupine selivcev/migrantov, ki jih po vzrokih selitev medsebojno lahko ločujemo in jih moramo ločevati. Dejansko so pojmi delovne (ekonomske, gospodarske), begunske (politične, prisilne) in okoljske (ekološke, podnebne) selitve/migracije del istega »trikotnika vzročnosti«, ki je del prepletene in soodvisne globalne družbene političnoekonomske realnosti. Tako so selivci/migranti ljudje, ki se selijo zaradi sorodnih, medsebojno močno prepletenih vzrokov, ki jih analitično lahko ločeno opazujemo in se v analizah kažejo kot različni, a so v realnosti del in posledica istih globalnih odnosov. Cilj prispevka je umestiti slovensko realnost upravljanja pretoka velikega števila ljudi, ki so v tranzitu, v globalni kontekst vzročnosti.

Od pozitivnega pripoznanja do smiselnega učenja – pot do učne uspešnosti otrok in mladostnikov na vseh stopnjah izobraževanja

Dr. Sonja Rutar, *Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Pedagoški inštitut*

sonja.rutar@pef.upr.si

Sodobna predstava o učinkovitosti in kakovosti šolstva sega v začetek 20. stoletja. Učinkovitost izobraževanja je mogoče meriti z učnimi dosežki, kakovost pa je kategorija, ki vsebuje etične in politične razsežnosti. Raziskave kažejo, da predvsem procesna kakovost vpliva na učne dosežke otrok, mladostnikov in študentov. Ena izmed dimenzij procesne kakovosti je tudi načelo enakih možnosti za zagotavljanje učne uspešnosti. Organizirana prizadevanja za zagotavljanje enakih možnosti segajo v šestdeseta leta 20. stoletja, ko so bili organizirani programi za predšolske otroke migrante v ZDA. Tisti, ki so organizirali programe, so izhajali iz ideje enakih možnosti, tisti, ki so

bili vključeni vanje, so programe doživljali kot asimilacijski pritisk. V prispevku utemeljujemo, da sta vzgoja in izobraževanje na vseh stopnjah izobraževanja kakovostni za posameznika in skupine takrat, ko ima posameznik in skupina možnost, da je v odnosu pripoznana pozitivno. S tem je omogočena odprtost za presenečenja v odnosu, razvoj identitete/identitet v participativnem odnosu izobraževanja in vzpostavljanje smiselnega učenja.

Vključevanje priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem

Dr. Vinko Logaj, *Zavod RS za šolstvo*

vinko.logaj@zrss.si

Zavod Republike Slovenije za šolstvo je leta 2012 objavil *Smernice za celostno vključevanje priseljencev (otrok, učencev in dijakov) iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem*. Na podlagi tega dokumenta in nekaj uspešno izvedenih projektov so šole in vrtci razvili številne dobre prakse vključevanja priseljencev. Množičen prehod ljudi v države članice EU, zlasti v zadnjem letu, tudi v Sloveniji zahteva vključevanje otrok, učencev in dijakov v vzgojno-izobraževalni sistem v skladu z njihovim statusom in na podlagi formalnopravnih podlag, opredeljenih v Zakonu o mednarodni zaščiti in v Zakonu o začasni zaščiti razseljenih oseb. Tako se šole srečujejo z vključevanjem otrok prosilcev za mednarodno zaščito, z vključevanjem otrok z mednarodno zaščito, otrok, ki nimajo ustreznih dokumentov, otrok, ki imajo dokumente, ipd. Da bi olajšali postopke, odpravili dileme o načinu in možnostih vključevanja ter zagotovili uveljavljanje pravic otrok, se je Zavod RS za šolstvo v sodelovanju z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport lotil priprave protokola za vključevanje priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem. Protokol vključuje korake, ki jih opravi šola pri vključevanju priseljencev, način uveljavljanja stroškov, obveznosti šole na podlagi zakonskih in podzakonskih aktov, pravice in obveznosti priseljencev in druge pomembne informacije, ki so potrebne za uspešno vključevanje priseljencev.

4. SEZNAM DELAVNIC

DELAVNICA

UVAJALNICA

(Organizacijski izvedbeni del sprejema » *Wellcome class*«)

CILJ: pripraviti udeležence na sprejem otroka v novo okolje.

Gljučna vprašanja: Kako se v šoli, skupini, razredu pripravimo na sprejem novih otrok? Kaj potrebuje otrok pri sprejemu? Na kaj naj bomo posebej pozorni? Kaj lahko naredimo učitelji, kaj lahko naredijo sošolci? Kako naj jih pripravimo?

Moderatorka: Fanika Fras Berro, *Zavod RS za šolstvo*

fanika.fras@zrss.si

Namen delavnice je spodbuditi udeležence k razmišljanju o različnih pristopih sprejemanja otrok v nova vzgojno-izobraževalna okolja. Govorili bomo o tem, kako se v vrtcih in šolah pripravljajo na sprejem otrok, ki jim slovenščina ni materinščina, ki prihajajo z različnimi osebnimi izkušnjami v naš vzgojno-izobraževalni prostor, ki zanje pomeni novo kulturno bivalno okolje. Predstavili bomo nekaj uspešnih primerov iz prakse, v katerih bo izpostavljeno, kaj lahko v pripravi na sprejem naredijo vzgojitelji, učitelji, svetovalni in vodstveni delavci ter kako so v pripravo vključeni vrstniki in otroci sami. Na podlagi teoretičnih izhodišč in primerov iz prakse bomo udeležence spodbudili k razpravi in izmenjavi izkušenj.

Primeri prakse

Jadranka Zajec in **mag. Tanja Planinšek**, *Vrtec Tezno, Maribor*

vrtec.tezno@guest.arnes.si

V vzgojno-izobraževalnih institucijah se zavedamo pomena vključevanja otrok priseljencev, beguncev in migrantov. Pri tem načrtno razmišljamo, delujemo in uporabljamo različne pristope v vseh pomembnih korakih vključevanja otrok v vrtec. S tem otrokom omogočimo prijazno in spodbudno okolje, v katerem se počutijo varne in sprejete ter dovezetne za nove izzive. Uvajanje poteka v sodelovanju s starši. V veliko pomoč nam je njihov doprinos pri kulturnem bogatenju vsakdanjega življenja. Izkušnje so pokazale, da posamezne vsebine, cilje in teme v izvedbenem kurikulumu vrtca lahko povezujemo z različnimi kulturami, pri čemer otroci bogatijo vrednote in širijo svoj pogled na razumevanje sveta.

Tamara Himelrajh, *Osnovna šola Tabor I Maribor*
projekt1.osmbtabi@quest.arnes.si

Glavni namen uvajalnice je, da otrok priseljenc ob prvem stiku s slovenskim šolskim prostorom začuti sprejetost. Uvajalnica je hkrati priložnost za učitelje, da že v uvajalnem tednu pridobijo osnovne informacije o otroku. Otrok priseljenec se v tem tednu spozna z razrednikom, urnikom, šolskim prostorom in ne nazadnje z jezikom okolja ter kulturo. Usvoji osnovno besedišče za sporazumevanje v slovenščini; pot, da bo usvojil slovenski jezik, pa je še dolga. Otrok nadgrajuje pridobljeno znanje v nadaljevalnici, pri pouku in drugih oblikah šolskih in zunajšolskih dejavnosti.

Tadeja Fričovsky, *Biotehnični center Naklo*
tadeja.fricovsky@quest.arnes.si

Na našo šolo se občasno vpiše dijak priseljenec. Ker ne zna slovenskega jezika in ker se šele vključuje v novo kulturno okolje, njegovo uspešno izobraževanje načrtujemo tako, da zanje pripravimo t. i. pedagoško pogodbo.

Med letom dijaka intenzivno spremljata razrednik in šolska svetovalna služba, v načrtovanje dela pa se vključuje tudi učiteljski zbor; večkrat pregledamo uresničevanje zastavljenih ciljev in pedagoško pogodbo po potrebi dopolnimo z aneksom. Za dijaka priseljenca je bistveno, da mu ta pogodba omogoča, da neko obdobje po vključitvi v šolo še ni ocenjen, zlasti pri slovenščini. Dijak je vključen tudi v tečaj slovenščine za priseljence, ki ga na šoli organiziramo v okviru smernic za vključevanje priseljencev.

DELAVNICA

NADALJEVALNICA

(Organizacijski izvedbeni del vključevanja otrok v redni program)

CILJ: pripraviti udeležence za pripravo, izvajanje in evalviranje individualnih načrtov aktivnosti in izvajanje didaktičnih prilagoditev.

Ključna vprašanja: Kako načrtovati izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela z upoštevanjem didaktičnih prilagoditev? Kako naj prepoznamo močna področja otroka in mu na tem temelju pomagamo k lažjemu spremljanju pouka?

Moderatorica: mag. Marta Novak, *Zavod RS za šolstvo*

marta.novak@zrss.si

Namen delavnice je seznaniti udeležence s konceptom individualnega načrta aktivnosti INA (po smernicah za vključevanje otrok priseljencev), osmisliti didaktično-metodične prilagoditve za učinkovito podporo priseljenim otrokom pri njihovem nadaljnjem vključevanju v vzgojno-izobraževalni proces ter s konkretnimi primeri iz prakse spodbuditi udeležence delavnice k iskanju novih rešitev.

Govorili bomo tudi o pomenu timskega načrtovanja in izvajanja individualnega programa aktivnosti za otroka/učenca priseljenca v vrtcu in šoli z namenom izvajanja didaktično-metodičnih prilagoditev. Poudarili bomo pomen sodelovanja med strokovnimi delavci, otrokom in starši ter drugimi vključenimi zunaj vrtca/šole.

Predstavili bomo nekaj uspešnih primerov iz prakse, pri katerih bo poudarek na posameznih vlogah strokovnih delavcev v vrtcih/šolah na področju didaktično-metodičnih prilagoditev za otroka/učenca priseljenca.

Primeri prakse

Andreja Šunkar, *Vrtec Zelena jama*

andrea.vrtec@gmail.com

V današnjem času v vseh slovenskih vrtcih opažamo povečano število otrok iz priseljskih družin. Starši se različno odločajo, kdaj otroka vpisati v vrtec. Večkrat začne otrok iz tujejezične družine obiskovati vrtec šele zadnje leto pred vstopom v šolo.

Starejši kot je otrok, težje je oceniti njegov razvojni in učni potencial, saj se mora najprej naučiti novega jezika, ki ni njegov materni jezik. Poseben problem se pokaže pri tujejezičnih družinah, ki svoj materni jezik prilagodijo novim razmeram in govorijo mešanico obeh jezikov.

V našem vrtcu se srečujemo z družinami, ki govorijo makedonsko, romunsko, albansko, srbsko, hrvaško, romsko, bosansko, rusko ali arabsko. Približno 10 % otrok ne razume slovenskega jezika in se ga učijo popolnoma od začetka.

Zato otrokom in njihovim staršem pomagamo na različne načine:

- Starše vključujemo v brezplačne tečaje slovenskega jezika, ki jih izvaja Javni zavod Cene Štupar Ljubljana.
- Vključujemo prostovoljce – študente Filozofske (študij rusistike in južnoslovanski študiji) in Pedagoške fakultete.
- Svetovalna delavka s prostovoljci pripravlja slikovni podporni material za pomoč v oddelku (slike posameznih dnevnih rutin z zapisom v otrokovem maternem jeziku, ki je otroku poznan. Tako korak za korakom hodimo naproti otroku iz tujejezične družine.
- Strokovni delavci v oddelkih upoštevajo nepoznavanje slovenskega jezika pri posameznem otroku ali otrocih, zato pri dejavnostih in podajanju besednih navodil uporabljajo gib, gibanje kot povezavo med gibom in besedo ali določene kretnje skupaj z ubeseditvijo.
- Vključeni smo bili v projekt »Razvijamo medkulturnost kot novo obliko sobivanja« (dve šolski leti).

Valentina Gernevič, Tanja Štokar in Sonja Bračun, *Osnovna šola Krško*
valentina.gernevic@quest.arnes.si

Na šoli se že vrsto let srečujemo z vključevanjem otrok priseljencev in temu področju namenjamo veliko pozornosti. K nam prihajajo učenci predvsem iz bivših republik nekdanje Jugoslavije, največ s Kosova. Na šoli ugotavljamo, da imajo prav ti tudi največ težav s sporazumevanjem (jezik), s sprejemanjem drugačne kulture in z vključevanjem v okolje. Pri postopku vključevanja učenca priseljenca v šolo upoštevamo zakonske določbe in se ravnamo po smernicah za vključevanje otrok priseljencev v šolo (*Zavod RS za šolstvo*). Strokovni tim za vsakega učenca izdelava individualni načrt aktivnosti.

V delavnici bomo predstavili primere dobre prakse:

- postopek vključevanja otroka priseljenca v šolo, individualni načrt aktivnosti za učenca priseljenca v tretjem razredu,
- individualni načrt aktivnosti za učenca priseljenca pri pouku slovenščine v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

Silvija Hajdinjak, *Dvojezična srednja šola Lendava, Kétnyelvű Középiskola, Lendva*

silvija.hajdinjak-prendl@quest.arnes.si

Na Dvojezični srednji šoli Lendava se z vključevanjem otrok priseljencev bolj intenzivno srečujemo zadnjih pet let. Trenutno imamo vpisanih pet dijakov iz Hrvaške, dijakinjo iz Madžarske ter dva dijaka s Kosova. Njihovo število narašča, zato smo za svetovanje zaprosili Zavod RS za šolstvo. Na šoli ugotavljamo, da imajo priseljenci največ težav s sporazumevanjem v obeh učnih jezikih (slovenščini in madžarščini) ter tudi v tujih jezikih. Največ učnih težav imajo dijaki priseljenci s Kosova.

Pri postopku vključevanja priseljenca v šolo se ravnamo po zakonskih predpisih in smernicah za vključevanje otrok priseljencev v šolo. Svetovalna delavka in razrednik v sodelovanju z drugimi učitelji, ki poučujejo dijaka, in seveda v dogovoru z dijakom priseljencem izdelajo individualni načrt aktivnosti, ki smo ga prilagodili poučevanju na dvojezični šoli.

V delavnici bomo predstavili:

- postopek vključevanja otroka priseljenca v dvojezično srednjo šolo,
- individualni načrt aktivnosti na dvojezični srednji šoli,
- primer individualnega načrta za dijakinjo prvega letnika programa Trgovec pri pouku strokovnoteoretičnega modula Poznavanje blaga in živil.

DELAVNICA

PRIPRAVA STARŠEV

Vloga staršev pri vključevanju priseljenih otrok in učencev

CILJI: pripraviti udeležence na ustrezno pripravo staršev za vključujočo in sprejemajočo naravnost.

Ključna vprašanja: Zakaj je na tem področju še zlasti pomembno sodelovanje med vrtcem/šolo in starši? Kako razumemo vključujočo in sprejemajočo naravnost različnih deležnikov, predvsem z vidika staršev? Kako omogočiti staršem, da bodo spregovorili o svojih strahovih in stiskah? Kako pristopiti k njim? Kako opolnomočiti starše naših otrok/učencev za sprejemanje razlik in sobivanje?

Moderatorica: Jožica Pika Gramc, *Zavod RS za šolstvo*

jozica.gramc@zrss.si

Namen delavnice je prispevati k ozaveščenosti, da je potrebna vzajemna soodvisnost pri izgrajevanju kulture sobivanja med vsemi deležniki, ki se srečujejo in sodelujejo v procesu vzgoje in izobraževanja: otrok, učencev in dijakov, vzgojiteljev in učiteljev, ravnateljev in vodstvenih delavcev ter institucij in organizacij na vseh ravneh družbe od lokalnega okolja do državne ravni.

Ob primerih iz prakse slovenskih vrtcev in šol, ki bodo predstavljeni v delavnici, bomo odkrivali njihove ustvarjalne pristope na tem področju in možnosti za razvoj pedagoških strategij in oblik dela. Te pripomorejo k udejanjenju vrednot in medsebojnega sožitja za kulturo sobivanja – ne samo v vrtcu in šoli, ampak za vsakodnevno življenje danes in jutri.

Skupaj bomo razmišljali in razpravljali ob aktualnih vprašanjih, ki se nanašajo na dejavnike in deležnike kulture sobivanja, zlasti z vidika vključevanja staršev.

Primeri prakse

Vildana Suljić, *Osnovna šola Livada, Ljubljana*

vildanna.s@gmail.com

Delo z učenci priseljenci vključuje tudi delo s starši učencev priseljencev. S prihodom v novo okolje se zgodi, da se družina ne znajde najbolje. Otroci priseljenci so takoj vključeni v slovenske šole in se začnejo aktivno učiti slovenskega jezika. Otroci, ki so vključeni v slovensko okolje, se po naših izkušnjah hitro naučijo osnov jezika. Velik izziv pa ostajajo starši otrok priseljencev. Ovira pri sodelovanju s starši otrok priseljencev je nepoznavanje

jezika. Zaradi sramu starši pogosto ne obiskujejo govorilnih ur ali roditeljskih sestankov in tako prihaja do slabše zmožnosti komunikacije. Slabša komunikacija podira pedagoški trikotnik, ki vključuje šolo, otroka in starše. Predstavili bomo, kako poteka sodelovanje s starši učencev priseljencev in kaj vse lahko ukrenemo, da bo to potekalo čim bolj tekoče.

Barbara Čop, Vrtec Jesenice (*Projekt Erasmus +: Pokukam drugam, da kaj novega spoznam*)

barbara.chop@gmail.com

Jesenice po statističnih podatkih spadajo med mesta z največ priseljenci v Republiki Sloveniji. V Vrtec Jesenice je vključenih preko 650 predšolskih otrok. Družbeno okolje, v katerem deluje vrtec, ponuja številne izzive za delo z otroki in starši priseljenci. Izziva multikulturalnosti se zavedamo tudi strokovni delavci vrtca. Prav zato smo pripravili različna izhodišča in strategije za delo z otroki in starši različnih narodnosti. V ta namen smo oblikovali protokol Vrtca Jesenice. Preko uvajanja različnih (inkluzivnih) strategij skušamo oblikovati prostor, v katerem se bodo otroci in starši iz različnih kulturnih in jezikovnih okolij počutili spoštovane in sprejete.

Jasmina Kobal in **Patricija Rejec**, Vrtec Tolmin

jasmincakobal@gmail.com

V tolminskem vrtcu Ilke Devetak Bignami smo v letošnjem šolskem letu v sodelovanju s Posoškim razvojnim centrom izvajali projekt Cicibanove urice slovenskega jezika, namenjen priseljenim družinam, ki jim je slovenščina tuji jezik.

Za projekt smo se odločili, ker naš vrtec obiskuje veliko otrok priseljencev. Zaradi njim tujega jezika imajo ti otroci težave pri vključevanju v skupino in okolje, zato smo jim ponudili učenje slovenskega jezika. Zavedamo se, da je integracija otrok v novo okolje uspešnejša, če so integrirani tudi starši, zato smo oblikovali program, namenjen obojim. Povezali smo se s Posoškim razvojnim centrom in skupaj pristopili k načrtovanju in izvedbi programa.

Otroci so ob obiskih raznih institucij v našem kraju, z igro, pripovedovanjem pravljic, risanjem in petjem bogatili svoj besedni zaklad in se oblikovali na vseh področjih razvoja. Njihovi starši so pridobivali besedišče in razvijali bralno ter slušno razumevanje jezika z namenom, da bi lahko čim prej in brez težav sodelovali v vsakdanjih sporazumevalnih položajih in pridobivali nujna znanja za uspešno funkcioniranje v lokalni skupnosti in širši družbi.

Blaž Kastelic, *Osnovna šola Dante Alighieri Izola – Isola*
blaz.kastelic@yahoo.com

Kot osnovna šola z italijanskim učnim jezikom poučujemo v rednem programu večje število obveznih tujih jezikov kot ostale slovenske osnovne šole, zato se v zadnjih letih k nam vpisuje vedno večje število tujih učencev. Ker so se na naši šoli vrstili konflikti zaradi rasnih, verskih in kulturnih raznolikosti, smo se odločili, da bomo s pomočjo evropskega projekta Erasmus+ pridobili tehnike in strategije, kako število konfliktov zmanjšati ali se jim celo popolnoma izogniti. Uvideli smo tudi slabše sodelovanje staršev, tako »domačih« kot »tujih«, zato je del projekta usmerjen tudi k aktivnejšemu sodelovanju staršev z namenom približati delovanje šole vsem deležnikom. S serijo dejavnosti smo v prvem letu projekta želeli utrditi sodelovanje in občutek pripadnosti staršev šoli ter tujim učencem omogočiti, da ohranijo stik tudi z lastno kulturno, ter jim tako olajšati integracijo.

DELAVNICA

RAHLJANJE PREDSDKOV, STEREOTIPOV

V koži begunca» – spoprijemanje z negativnimi predsodki in stereotipi o migrantih in beguncih

CILJ: opremiti udeležence z veščinami za prepoznavanje in rahljanje predsodkov pri sebi in drugih.

Ključno vprašanje: Kako prepoznamo predsodek in kako se odzovemo nanj?

Moderatorka: Tamara Malešević, *Zavod RS za šolstvo*

tamara.malesevic@zrss.si

Stereotipi, predsodki in socialna kategorizacija

Izvajalki: dr. Veronika Bajt in mag. Mojca Freljih, *Mirovni inštitut – Inštitut za sodobne družbene in politične študije*

mojca.freljih@mirovni-institut.si

Raziskave kažejo, da stik med skupinami lahko zmanjša predsodke. Prispevek bo predstavil ključna dognanja teorije medskupinskega stika, ki ima osrednje mesto v družboslovni disciplini socialne psihologije. Kdaj se pokažejo posledice stika med skupinami, kako lahko medskupinski stik razgradi predsodke in kateri učinki so najbolj pozitivni? Ali lahko posplošujemo učinke medskupinskih stikov in ali so ti univerzalni? Kakšno vlogo ima sovražni govor, kako v vzgoji in izobraževanju naslavlja t. i. begunsko krizo? Kako prepoznati predsodke in kako se odzivati nanje?

Humanitasov modul delavnic »v koži begunca« – spoprijemanje z negativnimi predsodki in stereotipi o migrantih in beguncih

Izvajalka: Mateja Kraševc, *Društvo Humanitas*

mateja@humanitas.si

Z izkustvenimi delavnicami globalnega učenja s poudarkom na migracijah in begunstvu spodbujamo empatijo ter naslavlamo in postopno razgrajujemo tudi negativne (po navadi napačne) stereotipe in predsodke. V delavnicah učencem ponudimo **izkušnjo, priložnost podoživeti stiske, kršitve pravic, občutke**, ki lahko njihova dosedanja prepričanja obrnejo na glavo in jih postavijo pod vprašaj, hkrati pa se soočimo z lastnimi predsodki. Z metodologijo vživljanja v kožo drugega s pomočjo spodbujanja empatije marsikdaj uspemo razbiti tudi še tako negativen predsodek, v nadaljevanju delavnice pa s predstavitvijo resničnih podatkov in trendov migracij razblinimo

tudi napačne stereotipe, ki – če jih v družbi vsi skupaj ne naslavljamo dovolj pogumno – postanejo »edina resnica«.

V okviru posveta bomo predstavili celoten modul, ki ga v zadnjem letu izvajamo na šolah. Eno izmed krajših delavnic iz modula bomo izvedli tudi v praksi.

DELAVNICA

PSIHOSOCIALNI VIDIKI

Kako pristopiti k otrokom beguncem v slovenskih šolah

CILJ: priprava na celostno psihosocialno obravnavo otroka.

Ključna vprašanja: Kako prepoznati otrokove potrebe in njegova čustva? Kako se odzvati nanje? Kako ravnati? Kako lahko kot učitelj, razrednik, svetovalni delavec ustrezno lajšam otrokove stiske? Kako otroku pomagamo utirati pot sprejetosti in zdravega uveljavljanja? Kako naj ga podpremo pri vključevanju v družbo vrstnikov?

Moderatorica: Petra Založnik, *Zavod RS za šolstvo*
petra.zaloznik@zrss.si

Izvajalka: dr. Anica Mikuš Kos, *Slovenska filantropija*
kos.a@siol.net

Predstavljene bodo stiske, psihosocialne težave in motnje otrok beguncev. Prikazani bodo pomen, vloga in možnosti šole pri zaščiti duševnega zdravja otrok in vloga učitelja v tem procesu. Pomoč otrokom beguncem poteka na več ravneh: nespecifična pomoč (integracija, sprejetost, razvijanje podpore vrstnikov, spodbuda in podpora učitelja, vključevanje v obšolske dejavnosti, pomoč prostovoljcev, vključevanje v prostovoljno delo); obravnava pri šolski svetovalni delavki zaradi težav; napotitev v specializirano mentalnohigiensko ustanovo ter sodelovanje in podpora staršem.

DELAVNICA

BEGUNSKÉ ZGODBE (okrogla miza)

CILJ: senzibilizacija in prepoznavanje ključnih elementov za uspešno vključitev otrok.

Ključna vprašanja: Kaj mi sporočajo osebne zgodbe beguncev? V kaj verjamem pri tem? Katere kulturne, šolske in druge dejavnike prepoznavam kot ključne za uspešno vključitev?

Moderatorica: dr. Marijanca Ajša Vižintin, ZRC SAZU

vizintin@zrc-sazu.si

Vabljeni gosti: Arbnore Avdylaj, *študentka, prostovoljka, Koper*, Goran Popović, *OŠ Livada Ljubljana*, Nataša Hanuna, *Družinski in mladinski center Cerklje na Gorenjskem*, Simona Lečnik, *Študentska organizacija Univerze v Mariboru*, Vael Hanuna, *brezposeln, do nedavnega sodelavec MNZ, prevajalec iz arabščine v Dobovi, Ljubljana*.

DELAVNICA

MEDKULTURNI ODNOSI IN AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO

CILJ: senzibilizacija za socialno-psihološke vidike sprejetosti in vključenosti.

Ključna vprašanja: Kaj pripomore k vključenosti v skupino? Kakšne strategije lahko uporabim za povečevanje povezanosti v skupini? Kako preseči kategorizacijo posameznika?

Od participacije do medkulturne integracije

Moderatorica in izvajalka: doc. dr. Alenka Gril, *Pedagoški inštitut, Ljubljana*
alenka.gril@pei.si

Delavnica je namenjena spoznavanju možnosti za uspešno psihosocialno prilagajanje otrok in mladostnikov migrantov v šoli. Spoznali bomo glavne socialno-psihološke procese, ki usmerjajo stališča (predsodke) in vedenje (izključevanje) do oseb iz drugih etničnih skupin. Pri zmanjševanju etničnih predsodkov in pri integraciji migrantov je pomembna izkušnja aktivne participacije učencev oz. dijakov v šoli. V vodeni razpravi bomo obravnavali šolske prakse in iskali učinkovite načine spodbujanja medsebojnega spoznavanja, vključevanja in sodelovanja med učenci oz. dijaki v etnično raznolikih razrednih skupnostih.

Primer prakse

Iris Kravanja Šorli, *Osnovna šola Martina Krpana Ljubljana*
iris.sorli@gmail.com

Predstavitve primera dobre prakse uspešnega vključevanja otrok priseljencev iz drugih jezikovnih in kulturnih okolji v OŠ Martina Krpana Ljubljana; priprava individualiziranega programa, v katerem so opredeljene prilagoditve glede na raven znanja slovenskega jezika ter načrt socialne in jezikovne integracije učenca v novo življenjsko okolje. Uspešna integracija učencev priseljencev je mogoča le ob celostnem pristopu, ki daje poudarek medkulturnosti kot izzivu šolskega vsakdana in novi obliki sobivanja in se v praksi kaže vse od šolske himne, šolskih prireditvev, ustvarjanja in učenja v maternem jeziku do spodbujanja prostovoljstva in sodelovanja šole z lokalno skupnostjo in v različnih projektih (Razvijajmo medkulturnost kot novo obliko sobivanja, Počnimo skupaj, Makedonski teden, Otroci in mladi ne priznajo meja, Branje ne pozna meja idr.).

DELAVNICA

CELOVITE REŠITVE 1

CILJ: predstavitev učinkovitih praks celostne vključitve otrok v vrtce in šole.

Ključna vprašanja: Kako na ravni vrtca/šole kot celote načrtujemo, izvajamo in spremljamo vključevanje?

Izvajalci delavnice: mag. Mateja Štirn, *ISA inštitut*, Anton Baloh, *Osnovna šola Koper*, Mojca Jelen Madruša, *Osnovna šola Koper*

mateja.stirn@isainstitut.si

anton.baloh@quest.arnes.si

mojca.jelen-madrusa@quest.arnes.si

Primer prakse

Program Uspešno vključevanje otrok priseljencev v vzgojo in izobraževanje ponuja nabor aktivnosti in gradiv za celosten pristop k vključevanju priseljencev kot tudi nabor dejavnosti spodbujanja medkulturnosti, sprejemanja drugačnosti in odprtosti v integracijskih postopkih. Praktične izkušnje so potrdile, da je celostni pristop, ki ga predvideva program, pravi odgovor na potrebe otrok in njihovih družin, ki se vključujejo v novo okolje. Ključne so na eni strani prilagojene oblike poučevanja in ocenjevanja znanja, na drugi strani pa osredinjenost na krepitev podpornih okolij v šoli in zunaj nje, ki so v pomoč za uspešno socialno vključenost. Vključevanje otrok, ki prihajajo v Slovenijo kot begunci in kot otroci brez spremstva, zahteva še drugačne prilagoditve. Poleg osredinjenosti na intenzivno učenje slovenskega jezika in drugih učnih predmetov je za otroke begunce še posebno pomembna podpora za ustvarjanje ter krepitev podporne socialne mreže. Prav ta je namreč eden ključnih varovalnih dejavnikov za uspešno spoprijemanje s stresnimi okoliščinami in predelavo travmatskih izkušenj, ki so jih doživeli nekateri od teh otrok. V delavnici bomo osvetlili vidik organiziranosti in podpore vodstva šole strokovnim delavcem in lokalnim skupnostim, vidik povezovanja z različnimi institucijami in organizacijami, vidik učiteljevega dela z otroki priseljenci, z njihovimi družinami in tudi z vrstniki v šoli ter vidik zagotavljanja psihosocialne podpore in pomoči. Komplementarno prepletanje različnih vidikov bo dalo prave rezultate. Pri tem je pomembno, da smo ne glede na formalni položaj odprti za učenje in spremembe, pristno zavzeti in pripravljeni povezati se in sodelovati.

DELAVNICA

CELOVITE REŠITVE 2

CILJ: predstavitev učinkovitih praks celostne vključitve otrok v vrtece in šole.

Ključno vprašanje: Kako na ravni vrtca/šole kot celote načrtujemo, izvajamo in spremljamo vključevanje?

Moderatorica: mag. Pavla Karba, *Zavod RS za šolstvo*

pavla.karba@zrss.si

Namen delavnice je spodbuditi udeležence k razmišljanju o učinkovitih praksah celostnega vključevanja otrok v vrtec/šolo/okolje. Celostno vključevanje zajema načrtovanje, izvajanje in spremljanje vključevanja otrok. Naše razmišljanje bo podkrepjeno s praktičnimi primeri celovitih rešitev v vrtcu (poudarek na oblikovanju okolja predvsem za tujejezične otroke), s predstavitvijo prostovoljstva kot priložnosti za uspešno širšo integracijo otrok priseljencev in njihovih družin v vzgojno-izobraževalno ustanovo in širšo lokalno skupnost ter s primeri razumevanja skrbi za otroke beguncev v kontekstu konvencije o otrokovih pravicah. Predstavljene primere prakse bomo v razpravi podkrepili z izmenjavo izkušenj udeležencev delavnice ter jih nadgradili z aktualnimi dogodki, povezanimi s temo delavnice.

Primeri prakse

Petra Kočar, *Vrtec Jelka*

petra.kocar@vrtec-jelka.si

Ob aktivnem povezovanju vrtca v mednarodnem prostoru vključujemo v vrtec vse več otrok priseljencev, otrok iz različnih kulturnih sredin in socialno šibkih. Zavedamo se pomena ustreznega spodbudnega okolja za igro in razvoj otrok, ki prihajajo iz tujejezičnega in medkulturnega okolja. Delavnica predstavlja praktične primere in celovite rešitve oblikovanja spodbudnega okolja za igro in razvoj otrok, ki prihajajo iz tujejezičnega in medkulturnega okolja, tako da doživijo sprejetost, vključenost, pozitivne izkušnje, uspeh in zadovoljstvo.

Mag. Andreja Miketič, *Osnovna šola Livada Ljubljana*

andreja.miketic@quest.arnes.si

Kako uspešno vključiti otroke priseljence v šolo, je vprašanje, ki postaja vse bolj aktualno v slovenskem šolskem prostoru. Delavnica je namenjena spoznavanju nadaljevalnice, v katero po začetni uvajalnici vključimo otroka in mu tako v obdobju dveh šolskih let zagotovimo dodatno podporo.

Udeleženci bodo seznanjeni z organizacijsko-izvedbenim delom vključevanja otrok priseljencev v redni program. Govorili bomo o tem, kako pripraviti, izvajati in evalvirati individualni program, kako izvajati didaktične prilagoditve ter kako prepoznati močna področja učenca in mu na tej podlagi pomagati k lažjemu sledenju pouka.

Nevenka Alja Gladek, *Slovenska filantropija*

nevenka.alja.gladek@filantropija.org

Prostovoljstvo je še mnogo premalo izkoriščena priložnost za celovito vključevanje otrok priseljencev v vrtcih in šolah. Ne gre le za njihovo boljše vključevanje v vzgojno-izobraževalne programe, ampak za širše integriranje v vrstniško skupino in lokalno skupnost. Prostovoljstvo je na eni strani možnost, da priseljenci prejmejo pomoč prostovoljcev zato, da se hitreje in uspešneje povežejo z novim okoljem, na drugi strani pa način, da kot novi člani sami aktivno prispevajo v skupnosti na tistih področjih, na katerih imajo znanja, veščine in interese. Prostovoljstvo je lahko pot opolnomočenja priseljencev, tako otrok kot njihovih družin.

Učni list: Otroci-begunci

Mag. Blanka Jamnišek, *veleposlanica, Ministrstvo za zunanje zadeve*

blanka.jamnisek@gov.si

Na podlagi Konvencije ZN o pravicah otrok in izkušenj iz projekta "*Naše pravice*", ki ga izvajamo od leta 2005, smo leta 2016 na MZZ oblikovali in ponudili učni list, ki se nanaša na ozaveščanje o pravicah otrok beguncev. Namenjen je učencem, ki obiskujejo osnovne šole v Sloveniji s sporočilom, da je potrebno za otroke begunce, poskrbeti. V učnem listu je predlagan pogovor na osnovi vprašanj, ki se zastavljajo zaradi aktualnih dogodkov in poročil iz medijev. Z dejavnostmi ozaveščanja o pravicah vseh otrok lahko pedagoško osebje v slovenskih šolah pomembno prispeva k ustvarjanju atmosfere razumevanja, sprejemanja in vključevanja.

DELAVNICA

OTROCI BREZ SPREMSTVA

CILJ: senzibilizacija pedagoških delavcev za potrebe otrok in mladostnikov brez spremstva.

Ključno vprašanje: Kako prepoznati, v kakšnem položaju so otroci in mladostniki brez spremstva in kako jih v tem položaju podpreti ter opolnomočiti?

Otroci brez spremstva, opis stanja in izkušenj

Izvajalec: Franci Zlatar, *Slovenska filantropija*
franci.zlatar@filantropija.org

Otroci brez spremstva so vsi mlajši od 18 let, ki se nahajajo zunaj matične države in so brez spremstva staršev ali drugih zakonitih zastopnikov. V prispevku bom govoril o tem, kdo so otroci brez spremstva, ki prihajajo v Slovenijo, kako je poskrbljeno zanje, kakšni so njihovi življenjski pogoji in kaj doživljajo. Izpostavil bom vidik tistih, ki skrbijo za otroke: skrbnikov, zaposlenih v institucijah, prostovoljcev in drugih. Predstavil bom tudi sistemske vidike obravnave otrok brez spremstva v Sloveniji ter razmišljal o možnih izboljšavah le-teh ter možnostih za podporo otrokom in njihovo opolnomočenje.

Otroci brez spremstva v Sloveniji: vsakdanji izzivi in predlogi za izboljšave

Izvajalca: dr. Blaž Lenarčič, dr. Tjaša Žakelj, *Univerza na Primorskem*,
Znanstveno-raziskovalno središče
blaz.lenarcic@zrs.upr.si; tjasa.zakelj@zrs.upr.si

Prispevek bo osvetlil položaj otrok brez spremstva v Sloveniji, tj. mladoletnih državljanov tretjih držav oz. mladoletnikov brez državljanstva, ki so v Sloveniji brez staršev ali zakonitih zastopnikov. Ti otroci imajo različne statusne, ki določajo njihove pravice ter tudi postopke obravnave, pri čemer naj bi ti postopki vedno temeljili na načelu najboljše koristi otroka. Izhajajoč iz tega bodo v prispevku predstavljeni rezultati mednarodnega projekta MINAS s poudarkom na vsakdanjih razmerah, v katerih se znajdejo ti otroci, in predlogih za izboljšanje njihovega položaja v Sloveniji.

DELAVNICA

ALI MORAM IMETI VSE ENAKO RAD?

POMEN ČUSTVENE INTELIGENTNOSTI V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

CILJ: ozavestiti prepričanja strokovnega delavca o vlogi čustvenih stanj pri lastnem vzgojno-izobraževalnem delu na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja.

Ključna vprašanja: Kako usposobiti strokovnega delavca za prepoznavanje, razumevanje in uravnavanje lastnih čustvenih stanj?

Kako povečati senzibilnost strokovnega delavca za prepoznavanje, razumevanje in uravnavanje čustvenih stanj učencev, dijakov in študentov?

Kako zagotoviti prostor in možnost strokovnim delavcem za odprto izražanje občutkov nemoči, strahu in morebitne nekompetentnosti ter jim ponuditi orodja za nadaljnje samostojno delo v učnem okolju? Kako okrepiti čustveno pismenost strokovnega delavca z namenom njene učinkovite uporabe v medsebojnih odnosih v šoli z vsemi deležniki vzgojno-izobraževalnega procesa na vseh ravneh izobraževanja?

Moderatoriki in izvajalki: dr. Sonja Čotar Konrad, *Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta*, in dr. Tina Štemberger, *Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta*

sonja.cotarkonrad@pef.upr.si

S pomočjo delavnice bodo udeleženci dobili možnost spoznati koncept čustvene inteligentnosti ter njen pomen v razredu na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja. Udeleženci se bodo s pomočjo delavnic na temo refleksije lastnih in učenčevih/študentovih čustvenih doživljanj in odzivov usposobili za prepoznavanje lastnih čustvenih stanj in čustvenih stanj učenca/študenta. Dejstvo je namreč, da le s prepoznavanjem in uravnavanjem lastnih čustvenih odzivov na različne notranje in zunanje situacijske dejavnike v pedagoški situaciji zmorejo strokovni delavci ustrezno in profesionalno sodelovati z učenci. Preko izkušenskih tehnik za prepoznavanje lastnega čustvenega delovanja, ozaveščanje svojih razmišljanj, stališč in vedenj pri delu z učenci/študenti iz različnih okolij dobijo strokovni delavci pomembna podpora orodja za bolj kakovosten profesionalni in osebnostni razvoj.

DELAVNICA

VKLJUČEVANJE V UNIVERZITETNI PROSTOR – SPREJEMANJE JEZIKOVNIH IN KULTURNIH DRUGAČNOSTI

CILJ: ozavestiti in informirati strokovne delavce v visokem šolstvu, študente in druge o sprejemanju jezikovnih in kulturnih drugačnosti.

Ključna vprašanja: Kako povečati senzibilnost strokovnih delavcev za sprejemanje kulturnih in jezikovnih drugačnosti? Kako okrepiti vlogo strokovnih delavcev pri podpori mladih priseljencev, ki prihajajo z drugačnega kulturnega in jezikovnega področja?

Izvajaja: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Izvajalci: red. prof. dr. Branka Kalenić Ramšak, *dekanja, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani*, izr. prof. dr. Chikako Shigemori Bučar, *Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani*, doc. dr. Nataša Pirih Svetina, *Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik*, Sabina Leben, *šudentka prodekanja, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani*
branka.kalenic@ff.uni-lj.si

Delavnica bo obravnavala pozitivne izkušnje in možne pasti ob vključevanju tujih študentov v raznoliki intelektualni prostor Univerze v Ljubljani. Skozi posamezne jezikovne, literarne in druge kulturne primere bomo skušali pokazati, kako ozavestiti visokošolske učitelje in univerzitetne strokovne delavce o jezikovni in kulturni drugačnosti tujih študentov, s kakšnimi težavami se ti srečujejo pri učenju slovenščine, kako so na njihovo sprejemanje pripravljene slovenski študenti (tutorski sistem Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani). Vse dejavnosti morajo temeljiti na medsebojnem spoštovanju, podiranju navideznih pregrad in odstiranju medkulturnih obzorij.

DELAVNICA

SLOVENŠČINA KOT DRUGI IN UČNI JEZIK

Moderatorica: Mihaela Knez, *Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik*

CILJ: učitelje različnih predmetov seznaniti z jezikovno situacijo učencev priseljencev in jim predstaviti nekaj pristopov, ki jim bodo lahko v pomoč pri jezikovnem prilagajanju pouka in jezikovnem vodenju učencev priseljencev.

Ključna vprašanja: V kakšni jezikovni situaciji se znajdejo učenci priseljenci, ki svoje šolanje začenjajo ali nadaljujejo v jeziku, ki ga (še) ne znajo, oz. so njihove jezikovne zmožnosti v njem še zelo omejene? Kako jim učinkovito pomagati pri pouku?

Učenci priseljenci se z vstopom v slovensko šolo srečajo z novim jezikom, ki postane njihovo novo sredstvo sporazumevanja in učenja. Razkorak med tem, kaj ti učenci razumejo in zmorejo povedati ali napisati v slovenščini, ter jezikovnimi zahtevami, ki jih prinaša pouk v slovenščini, je še zlasti pri neslovansko govorečih učencih zelo velik, zato si morajo vsi učitelji usklajeno prizadevati, da bi se ti čim hitreje naučili slovenščine. V delavnici bomo udeležencem predstavili, s katerimi jezikovnimi težavami se srečujejo učenci priseljenci, v kolikšni meri jim lahko učitelji nejezikovnih predmetov pomagajo pri tem, kako jim olajšati razumevanje besedil in jih opolnomočiti za samostojno izražanje.

5. PREDSTAVITEV CELOVITEGA VKLJUČEVANJA IN DELA Z UČENCI PRISELJENCI NA OSNOVNI ŠOLI JAKOBA ALJAŽA KRANJ

Mag. Milan Rogelj, *Osnovna šola Jakoba Aljaža Kranj*
milan.rogelj@guest.arnes.si

»Razmišljala sem: Kaj če bi v naš razred prišel Francoz? Vse punce bi se vrtele okoli njega. Nauči me to besedo, nauči me tisto besedo. Pa ta r, ki ga izgovarjajo. Bonjour in tako dalje. Bistvo – popolnoma zatrapane punce. Kaj pa če bi v naš razred prišel Albanec? Prvič ko bi spregovoril, bi se mu vsi smejali, ga gledali postrani in opravljali. Bog ne daj, da bi se naučili kakšne albanske besede.«

Maja Jakobčič, 7. a, OŠ Jakoba Aljaža Kranj, 2011,
prispevek za natečaj Demokracija v letu 2030

Povzetek: Namen prispevka je prikazati izkušnje OŠ Jakoba Aljaža Kranj pri vključevanju otrok priseljencev v učno-vzgojni proces šole. Našo šolo obiskuje okoli 30 odstotkov teh otrok. Na šoli smo od leta 2005 iskali različne rešitve, da bi bili ti učenci uspešni in da bi jih prijazno vključili v našo družbo. Največji dosežek morda je, da učenci lepo govorijo slovensko, se družijo z ostalimi učenci in so spoštljivi drug do drugega. Šola pa je lahko ponosna, da vedno vsem učencem uspe zagotoviti udeležbo v vseh programih šole. Poseben izziv je učenje slovenskega jezika. Največji učinek smo dosegli, ko smo skupaj s Filozofsko fakulteto, Centrom za slovenščino kot drugi in tuji jezik, na začetku šolskega leta pripravili enotedenski intenzivni tečaj za vse kranjske šole. Zastavljamo si tudi vprašanja, kako oceniti znanje učencev. Veliko teh otrok ne dosega minimalnih standardov znanja. Zato bo morala stroka najti odgovore na to in na vprašanje glede zaposlitve dodatnih svetovalnih delavcev. Dobra rešitev je vključitev upokojenih učiteljev in ustrezno izobraženih javnih delavcev v to delo.

Uvod

Tako na šoli kot v širšem slovenskem šolskem prostoru smo v zadnjih letih dosegli velik napredek pri vključevanju otrok priseljencev. Rešitve, ki so trenutno v veljavi, so dobre in prispevajo k humanemu vključevanju in ustreznemu strokovnemu delu. Seveda pa je prvi pogoj, da imajo učitelji čustva in razumejo, da je vsak otrok dragocen, ter pri ocenjevanju poleg zakonodaje uporabljajo tudi razum.

Sedaj je pravi trenutek, da ugotovimo, ali so naši ukrepi pravilni in ali lahko sedanja sistemizacija delovnih mest ter normativi v šolah še ustrezno pokrijejo

strokovno delo. Namreč, če je zgornja meja, ki še dovoljuje delo v razredu, 28 učencev, na šoli pa imamo v razredu npr. 27 učencev, ob tem pa dva (ali več učencev), ki sta pravkar prišla iz druge države, je nemogoče, da jih strokovno pripravimo na pouk in da so seveda uspešni. Tudi vedenje teh otrok je drugačno. Marsikateri nima v Sloveniji obeh staršev, morda le mam, ki ne zna slovensko. Nimajo privzgojenih navad za vključitev v razširjeni program šole, ki omogoča, da so učenci tudi v popoldanskem času v interesnih dejavnostih s področja športa, glasbe, likovne umetnosti, plesa itd. Zato so marsikdaj prepuščeni ulici. Že takoj ob prihodu v državo bi bilo treba bistveno več delati z družinami. Tudi intenzivni tečaj slovenskega jezika na ravni vse družine bi bil dobrodošel. Ob tem bi bilo zelo koristno, da bi se oblikovale skupine prostovoljcev, ki so lahko upokojeni učitelji ali svetovalni delavci. V šolah bo treba zaposliti dodatne svetovalne delavce – tudi učitelja spremljevalca, ki bo določen del pouka ob učencu, ki ne zmore takojšnje vključitve v šolsko skupnost.

Ključno pa je, da naj bo otrok uspešen, naj spoštuje slovenski jezik in ga v šoli tudi govori. Naš jezik in kulturo pa bo spoštoval, če bo spoštovan tudi on, če bosta spoštovana njegov jezik in kultura.

Delo z učenci priseljenci na Osnovni šoli Jakoba Aljaža

Osnovna šola Jakoba Aljaža deluje v predelu Kranja, imenovanem Planina. To je tipično mestno blokovsko naselje, v katerem poleg Slovencev živijo tudi predstavniki drugih narodov. Čutiti je veliko medsebojno spoštovanje. Lahko bi rekli, da se prebivalci zavedajo, da so del večnacionalne skupnosti, in želijo vsak po svojih močeh prispevati k dobremu sobivanju. Velika večina se jih tudi trudi, da bi obvladali slovenski jezik. Seveda je tudi veliko migracij in prihodov tujih državljanov, ki ne znajo slovenskega jezika.

Morda je prav med prebivalci, priseljenimi iz tujine, čutiti poseben odnos in spoštovanje do šole in učiteljev. Res pa je, da niso vajeni našega dela v šolah, stika učiteljev s starši in navodil učiteljev za domače delo. Nam na šoli je izziv sprejeti vsakega učenca iz tujine. Zanimivo je, kako brez težav vključimo učence, ki so prišli iz drugega jezikovnega, kulturnega, pa tudi verskega okolja v naš, za njih zelo zahteven program.

Odstotek učencev, priseljenih iz drugih držav

Odstotek učencev, ki niso rojeni v Sloveniji in obiskujejo našo šolo, se stalno spreminja. Ko je leta 2011 delegacija s Kosova obiskala našo šolo, smo ugotovili, da imamo 43 učencev s Kosova. To je predstavljalo 13 odstotkov otrok. Imamo pa tudi učence iz Moldavije, Italije, Bolgarije, Makedonije, Bosne, Srbije, Hrvaške, Rusije in od drugod. Vseh učencev, ki so prišli zadnja leta iz drugih držav, je 28 odstotkov. Učencev, ki nimajo slovenskega državljanstva, je 70 oz. 18,5 odstotka.

Vključevanje teh učencev v našo šolo

Učenci so med seboj zelo spoštljivi. V desetih letih nismo opazili kakšnega pomembnega mednacionalnega spora. Tudi slovenski otroci popolnoma normalno sprejmejo priseljene otroke. Tisti, ki prihajajo iz iste države, z velikim veseljem pri pouku pomagajo in prevajajo. Lahko bi rekel, da nam je sedaj, ko imamo veliko učencev iz drugih držav, celo lažje, saj jih je veliko, ki nam pomagajo pri vključitvi učencev. V dveh sedmih razredih je več kot četrtnina otrok s Kosova. Da so ti otroci lahko tudi zelo uspešni, dokazuje naša ženska šolska košarkarska ekipa. Pred dvema letoma je bilo izmed dvanajstih učenk kar polovica učenk, ki so prišle pred nekaj leti s Kosova. Osvojile so osmo mesto v Sloveniji!

Seveda se pojavijo tudi težave. Pa ne z disciplino. Ti otroci so večinoma lepo vzgojeni. Težave imamo z znanjem teh otrok. Vsi vemo, da marsikateri učenec v nižjih razredih ne zmore niti za dvojko, če pri domačem učenju ne sodelujejo starši. Očetje so večinoma cele dneve na gradbiščih, zato težko sodelujejo s šolo. Mame pa ne znajo slovenskega jezika (predvsem tiste s Kosova). Zato mora šola veliko več postoriti, da je učenec lahko uspešen.

Šola zagotavlja:

- ure za učenje slovenščine, ki jih financira MIZŠ,
- dopolnilni pouk,
- učno in vzgojno pomoč tima svetovalnih delavk, socialna pedagoginja pa je zaposlena za polovični delovni čas za delo z učenci priseljenci,
- učno pomoč učiteljice, ki dela v okviru javnih del,
- dodatne ure v razredih, v katerih je veliko takih učencev; te ure financira šola sama,
- dodatno strokovno pomoč za učence, ki imajo odločbo o dodatni strokovni pomoči,
- pomoč sošolcev tutorjev pri učenju in vključevanju v šolsko delo,
- prilagojeno ocenjevanje; na konferenci sklenemo, da učenca določeno obdobje ne ocenjujemo,
- pomoč pri plačilu delovnih zvezkov, prehrane in šole v naravi; sredstva zagotavljajo šola, šolski sklad in fundacija za pomoč učencem OŠ Jakoba Aljaža.

Kljub trudu in vsej pomoči nekateri učenci ponavljajo razred. Ob tem se nam vedno odpira veliko strokovnih vprašanj.

Primer vključitve otroka

Ob vpisu je treba vzpostaviti komunikacijo tudi s starši, ki ne znajo slovenskega jezika. Starši morajo kupiti delovne zvezke, oditi v knjižnico po učbenike, izpolniti naročilo za šolsko prehrano, si zagotoviti subvencionirano prehrano, prinesiti prevedeno spričevalo, pred vključitvijo otroka v razred peljati svojega otroka na zdravniški pregled, priti na govorilne ure, pomagati učencu

pri domačem učenju. Brez sodelovanja šole tega ne bi zmogli. Poleg tega jim predstavimo program šole in ponudimo učno ter finančno pomoč. Razredniki pa poskušajo pridobiti starše za sodelovanje in obisk govorilnih ur.

To mora biti poseben izziv za ravnatelja in svetovalno delavko, ki prva vzpostavi stik s starši. Če ne poznamo jezika, poprosimo enega od učencev, da prevaja. Običajno pa že sami starši pripeljejo koga od znancev, ki prevaja in pomaga pri vseh postopkih. Kot ravnatelj se vedno z vsakim staršem sprehodim po šoli in predstavim tako rekoč vse pomembne prostore (razred z bodočimi sošolci, nekaj učilnic, knjižnico, računalniško učilnico, kuhinjo, garderobe, telovadnico, bazen). Ob takem sprehodu staršem predstavim tudi program in seveda razrednika. Staršem poskušam čim bolj prijazno približati šolo.

Postavi se tudi vprašanje, v kateri razred vpisati otroka: ali v generacijo, v katero spada po letniku rojstva, ali med leto mlajše. Pred leti smo učence s Kosova večinoma vpisali med mlajše. To se je izkazalo kot dobro za učence. Učenci so lažje učno napredovali. Danes pa glede na navodila (vključitve v generacijo, v katero po letniku spada) in na podlagi pogovorov s starši iščemo najboljšo rešitev. Nekateri učenci imajo dobro znanje, učenci, ki prihajajo npr. s Kosova, pa imajo v spričevalu dobre ocene, a šibko znanje. Veliko teh otrok tudi v naslednjih letih težko doseže minimalne standarde znanja.

Že na prvem jutranjem sestanku ali konferenci seznanimo učitelje z na novo vpisanim učencem. Določimo učitelje, ki bodo takoj začeli z učenjem slovenščine.

Učence v razredu pripravimo na sprejem novega učenca. Nekatere sošolce prosimo, da mu še posebej pomagajo in ga sprejmejo v svojo družbo. Učenec v razredu sedi v bližini učitelja, ki mu stalno pomaga. Učencem pomagajo tudi starejši učenci prostovoljci (veliko je takih učencev, ki so pred leti prišli iz druge države), ki jim predstavijo svoje izkušnje in jih učijo slovenskega jezika. Imenujemo jih tutorji.

So pa še nekateri drugi izzivi. Na primer učenka s Kosova, ki je stara osem let, ne zna plavati, pa tudi ne govori slovensko. Na šoli imamo svoj šolski bazen. Lahko se zgodi, da bo že čez teden dni v kopalkah in plavala v bazenu. Že čez leto (npr. v tretjem razredu) bo imela šolo v naravi v Planici s tridnevnim tečajem teka na smučeh, v četrtem razredu šolo v naravi na Pokljuki s tečajem smučanja, v petem razredu pa šolo v naravi v Savudriji s tečajem plavanja. Vse to bo učenka nevede sprejela, se prilagodila, veliko napredovala in vse to bodo sprejeli starši. Tudi starši bodo (včasih skupaj s šolo) poiskali sredstva za plačilo tega programa. Gre za veliko spremembo tako za otroka kot za starše.

Učenje slovenskega jezika

Največ učencev je priseljenih s Kosova, zato njim posvečamo posebno pozornost. Preizkusili smo več načinov učenja.

- V šolskem letu 2005/06 smo najeli učitelja, ki prihaja s Kosova in sedaj prebiva v Sloveniji. Pri učenju je uporabljal albanske in slovenske besede oz je večino razlage opravljal v albanščini. Učenci takrat niso najbolje napredovali.
- V šolskem letu 2006/07 je naša učiteljica razrednega pouka pripravila poseben program za učenje slovenščine in ga izvajala naslednji dve leti. Izkazalo se je, da je kot razredna učiteljica to opravila zelo uspešno, saj je bila realna pri postavljanju ciljev in se je posvetila zgolj temeljnemu znanju. Takrat si še nismo mogli pomagati z drugimi učenci, ki bi bili že več let na šoli in bi pomagali pri prevajanju in vključevanju otrok. Ker se ni dobilo slovensko-albanskega slovarja, smo ga po daljšem iskanju uspeli dobiti v elektronski obliki.
- V šolskih letih 2009/10 in 2010/11 smo skupaj s Filozofsko fakulteto (Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik) že na začetku šolskega leta pripravili štirinajstdnevni tečaj za učence, ki so na novo vpisani ali so šele eno leto v Sloveniji, v šolskem letu 2009/10 pa tudi za starše. Na OŠ Jakoba Aljaža je bilo vključenih okoli 90 učencev iz šol iz kranjske občine, ki so obiskovali 1. do 5. razred, na OŠ Matije Čopa pa okoli 70 učencev, ki so obiskovali 6. do 9. razred. Tečaj so vodili strokovnjaki s fakultete, mi pa smo jim svetovali in seveda zagotovili prostore in prehrano za učence. Tečaj je potekal vsak dan med 8. in 13. uro. Na podlagi izkušenj so na FF pripravili posebno didaktično gradivo ter uredili zbornik pisnih izdelkov učencev. Pozneje smo nekateri strokovnjaki sodelovali tudi na zaključni konferenci projekta Uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov migrantov v vzgojo in izobraževanje (http://videlectures.net/izobrazevanjeotrocimigranti2010_ljubljana/). Opravljeni so bili tudi nekateri intervjuji in napisani članki (http://www.siol.net/novice/slovenija/2010/12/ovsenik_otroci_migranti_os_jakoba_aljaza.aspx).
- Od šolskega leta 2011/12 nadaljujemo z učenjem slovenščine z našimi učitelji.
- V šolskih letih 2013/14 in 2014/15 smo sodelovali kot partnerska šola OŠ Matije Čopa v projektu Razvijamo medkulturnost kot novo obliko sobivanja. Učiteljica je prihajala vsak teden na šolo in učence poučevala slovenščino.
- Leta 2014 smo s pomočjo programa Dvig socialnega in kulturnega potenciala v lokalnih skupnostih, ki se je izvajal v okviru šole za ravnatelj, začeli vključevati starejše učence (pred leti priseljene v

našo državo) v pomoč pri učenju slovenskega jezika. Starejši učenci to počnejo z velikim veseljem.

Odnos do otrok in ocenjevanje znanja

Na šoli vlada poseben odnos zaposlenih do teh otrok. Menim, da naši zaposleni pristopajo zelo čustveno in strokovno. Imamo veliko izkušenj in marsikdaj moramo biti prav inovativni. Smo ena tistih šol, ki je že leta 2007 opozorila, da moramo najti rešitev za ocenjevanje teh otrok. Trdili smo, da je nestrokovno in neetično, da mora imeti učenec, ki ne zna slovenskega jezika, enako število ocen pri predmetu, kot tisti, ki jezik obvlada. Verjetno so tudi naša vprašanja in pobude pomagale pri sprejemu člena v Pravilniku o preverjanju in ocenjevanju znanja učencev v osnovni šoli, ki omogoča prilagojeno ocenjevanje in prostovoljno vključitev v nacionalno preverjanje znanja. Tudi nekaj let smo večino naših pedagoških konferenc posvetili izobraževanju s tega področja (Bečaj, Dražumerič idr.) in iskali svoje lastne poti. Še danes iščemo rešitve, in zagotovo je še marsikaj, kar bi lahko opravili bolje.

Dileme na ocenjevalnih konferencah

Na ocenjevalnih konferencah smo dostikrat v hudih dilemah, kako oceniti. V določenih razredih je kar nekaj učencev (priseljenih iz drugih držav), ki ne dosegajo minimalnih standardov znanja. Ali naj vsi ponavljajo razred? Vsi celo prihajajo iz iste države. Dileme so res velike. Če nekomu omogočimo napredovanje, se velikokrat zgodi, da naslednje leto dela še težje. Kaj se bo zgodilo z naslednjo generacijo, če bo npr. ponavljalo kar pet učencev? Kako bo potekalo delo v takem razredu? Ali ne bomo potem posvečali preveč pozornosti le učencem z učnimi težavami? Kaj bodo rekli starši učno bolj uspešnih učencev?

Kljub vsemu sem prepričan, da smo vedno našli najboljšo rešitev. To dokazuje vedno večji vpis učencev na šolo in odličen program. Velika večina staršev nas zelo podpira. Predvsem pa je za nas dragocen vsak otrok in vsi so enako pomembni.

Otrok naj bo uspešen, naj bo ponosen tudi na svoj jezik in kulturo

Vsak otrok ima v sebi nekaj, kar učitelji lahko odkrijemo in omogočimo, da se izkaže. Poleg tega naj bo ponosen na svoje korenine, na jezik svojih staršev in naj ohranja svoje običaje. Pomembno pa je, da spoštuje tudi slovenski jezik in da ga v šoli tudi govori. Naš jezik in našo kulturo bo spoštoval, če bo spoštovan tudi sam, če bodo spoštovani njegov narod, jezik in kultura. Zato učencem omogočamo in jih celo spodbujamo, da predstavijo del svoje kulture in običajev. Navajam primere iz zadnjih let.

- Na proslavi ob našem prazniku, dnevu samostojnosti in enotnosti, so učenci prebrali Zdravljico v slovenščini in še v devetih jezikih (<http://www.o-ja.kr.edus.si/index.php/projekti/dvig-socialnega-in-kulturnega-kapitala-v-lokalnih-skupnostih/642-zdravljica-v-9-jezikih-video>).
- Učenka je v glavni avli šole v okviru kulturnega dne s pomočjo videa, računalniške projekcije, oblačil in slik predstavila svojo domovino Moldavijo. Enako je storila tudi njena mama pri uri zemljepisa.
- Učenka je pri uri slovenščine predstavila muslimansko vero.
- Učencem iz Makedonije s pomočjo državnih sredstev in posebnega učitelja zagotavljamo dopolnilni pouk makedonščine.

Primer poteka dela z novo učenko v tretjem razredu

1. Priprava razreda na prihod nove sošolke z vizualizacijo. (Kako bi se učenci počutili, če bi jih očka odpeljal v Nemčijo med nove sošolce, med nove učitelje, v novo okolje, kjer govorijo tuj neznan jezik?)
2. Topel sprejem učenke in predstavitev sošolcev.
3. Takoj na začetku uvajanje tistih slovenskih besed, ki so ji v pomoč za bivanje v šoli (poimenovanje predmetov zvezek, knjiga, copati ipd.).
4. Na začetku pomoč učenke, ki zna albansko, da je prevedla kakšno besedo.
5. Vsako dejavnost, ki smo jo želeli od nje, smo izgovorili in ji pokazali (Prinesi zvezek, Nariši ipd.).
6. Ves čas pouka je bila učenka ob učitelju – predvsem zaradi občutka varnosti in zato, da ji je lahko takoj priskočil na pomoč ali ji pokazal, povedal ...).
7. Vsak dan je potekalo delo z učenko po pouku približno 20 minut individualno – učenje izgovarjanja besed in pomena besed.
8. V njen besednjak smo najprej uvedli poimenovanje števil in branje računov, ker je bilo opazno, da zelo dobro računa, in tako je lahko že v prvem tednu začela aktivno spremljati matematiko in aktivno sodelovati.
9. V nadaljevanju je sledilo učenje besed iz njenega novega okolja – šola, učenci, miza, zvezek, torba, barve – in besed, o katerih smo se pogovarjali pri posameznih vsebinah.
10. Za vse besede smo pripravili slike, te slike s poimenovanji je imela učenka v posebnem zvezku, ki ga je vsak dan odnesla domov in doma vadila in utrjevala.
11. Naslednji dan je sledilo ponavljanje vseh že znanih in novih besed, preverjanje razumevanja besed in pravilne izgovarjave.
12. Ves čas je bilo treba učenko spodbujati, pohvaliti in ji pomagati; po učiteljevem vzoru so enako začeli delati tudi sošolci – prijeli so jo za roko in odpeljali v kottiček z igračami, ji pokazali igrače in jih poimenovali.

Nehote so ji zaploskali ob pravilno izgovorjeni besedi oziroma pravem odgovoru.

13. Po treh mesecih učenka zelo veliko razume – pokima, naredi, opravi, poišče –, težje pa govori. Pri tem jo je treba še spodbujati in ji pustiti čas, da poišče pravo besedo ali besedno zvezo.
14. Treba jo je opogumiti za izražanje v slovenščini z branjem nezahtevnih knjig, učenje kratkih pesmi na pamet – z učenjem na pamet pridemo do zapomnitev besednih zvez.

Primer zapisa napredka učenke, ki prihaja s Kosova in obiskuje tretji razred

Imam učenko, ki je prišla s Kosova pred dvema letoma v prvi razred. Zdaj je v tretjem. Je mirna, tiha in ubogljiva. Druži se z nekaterimi sošolkami, z njimi se pogovarja, igra, jih sprašuje ... V razredu je aktivno sodelovala od vsega začetka pri matematiki, predvsem pri računanju, pri katerem je odgovor kratek. Razvite ima številске predstave, zato ji matematika ne dela težav. Reši tudi že preproste besedilne naloge. Pri slovenščini pa je potrebovala zelo veliko časa, da je začela sodelovati in oblikovati odgovore. Letos oblikuje odgovore o prebrani zgodbi že v celem stavku. Domače branje je že opravila, zdaj tudi že bere knjige za Cicibanovo bralno značko. Na začetku si je v knjižnici sposojala knjige, ki so imele malo vsebine in veliko slik ali celo samo poimenovanje predmetov, zdaj pa se že loti obširnejših. V berilih, ki jih beremo, zelo aktivno išče besede, ki jih ne razume, jih obkroži in zbrano poslušala razlago besede. Samostojno opiše sliko, oblikuje tudi daljše povedi. Pri samostojnem oblikovanju povedi ali pripovedovanju še vedno nepravilno uporabi sklone in občasno tudi spol. Piše lepo, natančno, tudi branje je gladko, vezano, z razumevanjem bolj preprostih vsebin. Najtežje sledi snovi pri spoznavanju okolja, vendar s pridnostjo in zbranim poslušanjem tudi tu uspeva brez posebnih težav. Je pa izredno spretna pri igrah z žogo in gimnastiki. Ni v podaljšanem bivanju, naloge dela doma. Te so včasih opravljene narobe, ker jih dela sama in nima nikogar, ki bi ji pomagal ali pregledal opravljeno. Oče sodeluje s šolo – kolikor mu pač dopušča njegov delovnik –, mama obvlada samo osnove vljudnostnega komuniciranja. Je prijetna, nežna in simpatična deklica, rada jo imam v razredu. Najbolj pa sem vesela, da tako lepo napreduje. Ima čudovit nasmeh, ki ji osvetli cel obraz.

Sklep

Vsi učenci priseljenci, ki smo jih do sedaj učili in jim zagotavljali pomoč, so nezahtevni, skromni in neproblematični. V njih in njihovih starših začutiš hvaležnost, da si jim pomagal in jim nekaj ponudil. Res pa je, da se učitelji pri svojem delu srečujemo s težavami – predvsem pri ocenjevanju. Pri nas se nekako držimo načela, da če učenec pokaže napredek in voljo do dela, mu

resnično damo možnost napredovanja kljub slabemu znanju slovenskega jezika. Vsi vemo, da je učenje jezika dolgotrajnejši proces in se ga učenci težko naučijo v enem ali dveh letih. Stroka bo morala še poiskati odgovore, kako prilagoditi kriterije ocenjevanja znanja in kako poiskati pri učencih močna področja, da bodo lahko uspešni.

6. PREDSTAVITVE PRISPEVKOV DOBRIH PRAKS V OBLIKI E-PLAKATOV

Vrtci

Vrtec Ravne na Koroškem
Alja Verdinek
alja.verdinek@guest.arnes.si

Vrtec Otona Župančiča, Slovenska Bistrica
Ivana Leskovar, *ravnateljica*
ivana.leskovar@guest.arnes.si

Vrtec Ivana Glinška Maribor
Renata Šerbinek, *ravnateljica*, Suzana Lasič, *vzgojiteljica*
ravnateljica.vig@guest.arnes.si

Vrtec Otona Župančiča Maribor
Stanislava Lešnik, *ravnateljica*
stanislava.lesnik@guest.arnes.si

Vrtec Brežice
Sonja Bobek Simončič
sonja.bobek-simoncic@siol.net

Osnovne šole

Osnovna šola Koseze Ljubljana
Lorieta Pečoler
group1.osljkoseze@guest.arnes.si ali info@oskoseze.si

Osnovna šola Antona Žnideršiča Ilirska Bistrica
Darinka Dekleva
darinka.dekleva@gmail.com

Osnovna šola Jakoba Aljaža Kranj

Srednja šola

Srednja zdravstvena šola in gimnazija, Šolski center Nova Gorica
Marjetka Zorzut Santoro
marjetka.zorzut.santoro@gmail.com

7. SEZNAM PROJEKTOV ERASMUS + IN E-TWINNING NA TEMO POSVETA

Osnovna šola Naklo

Projekt Erasmus +: Jaz zmorem, ti zmoreš, midva zmoreva še več

Tatjana Lotrič Komac

tatjana.lotric@os-naklo.si

Osnovna šola Breg

Projekt ECLIPSE

Oliver Buček

oliver.bucek@os-breg.si

Osnovna šola Cvetka Golarja

We can do it together

Zorica Kozelj

zorica.kozelj@guest.arnes.si

Osnovna šola Šenčur

Education+

Vilma Nečimer

vilma.necimer@gmail.com

Osnovna šola Velika Dolina

Xenia – The pleasure of hospitality

Irena Voglar

irena.voglar@yahoo.com

Vrtec Ledina

Spreading smiles

Bernarda Hvala

bernardahvala@gmail.com

Gimnazija Nova Gorica

The EU: a free cultural exchange area, KA2-SE-63/14

Ines Vižin

ines.vizin@gmail.com

Gimnazija Ptuj

Forum Theatre – a Learning Instrument for Educationa, KA2-SE-75/14

Ines Vižin

ines.vizin@gmail.com

